

УДК 342.8

DOI <https://doi.org/10.30970/PPS.2024.56.26>

ВИКЛИКИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ ЩОДО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ АКТИВНОГО ВИБОРЧОГО ПРАВА ДЛЯ ГРОМАДЯН УКРАЇНИ ЗА КОРДОНОМ ПІД ЧАС ПЕРШИХ ПОВОЄННИХ ВИБОРІВ

Ірина Лященко

*Київський національний університет імені Тараса Шевченка,
філософський факультет, кафедра політології,
вул. Володимирська, 64, 01033, м. Київ, Україна
<https://orcid.org/0000-0001-5444-3470>*

Інна Тукаленко

*Київський національний університет імені Тараса Шевченка,
філософський факультет, кафедра політології,
вул. Володимирська, 64, 01033, м. Київ, Україна
<https://orcid.org/0000-0003-4169-6457>*

Вікторія Петренко

*Київський національний університет імені Тараса Шевченка,
філософський факультет, кафедра політології,
вул. Володимирська, 64, 01033, м. Київ, Україна
<https://orcid.org/0000-0001-5348-1803>*

Акцентовано увагу, що в умовах воєнного стану забороняється проведення виборів в Україні. Попри це, нашій державі необхідно готуватися до перших післявоєнних виборів. Забезпечення активного виборчого права для громадян України за кордоном є нагальним завданням, оскільки велика кількість наших співвітчизників вимушені залишити державу через повномасштабне вторгнення. Цифри коливаються у межах від 6 млн. до 8 млн. громадян України, які наразі перебувають за кордоном. Це близько 20% населення нашої держави у порівнянні до 24 лютого 2022 року.

Підкреслено, що міжнародні документи не зобов'язують держави проводити вибори для своїх громадян за кордоном, проте більшість держав роблять це. Можливість волевиявлення українських закордонних виборців потрібно також забезпечити. Це зміцнить їхні зв'язки з батьківщиною, стимулюватиме повернутися назад в Україну, засвідчить легітимність новообраної влади.

З'ясовано, що заради залучення до голосування великої частки громадян, які опинилися за кордоном, виборча система України потребуватиме певного реформування. По-перше, існує необхідність переходу від пасивної до активної реєстрації виборців, коли виборці самостійно подають заяву про бажання проголосувати. По-друге, існує необхідність запровадження альтернативних способів голосування для закордонних виборців. Серед них: розширене персональне голосування; Інтернет-голосування; голосування поштою чи певне їх поєднання.

На думку авторок, яку б із перспектив не було обрано, центральним завданням постає формування довіри до виборчого процесу та обрання легітимної влади. Для цього, суб'єктам виборчого процесу необхідно провести належне інформування та політичну агітацію серед закордонних виборців. Крім того, необхідно забезпечити комплекс безпекових заходів.

Акцентовано, що демократія потребує виборів, а громадяни України повинні мати можливість для реалізації права голосу. Проте не варто чекати закінчення воєнного стану і початку вибор-

чого процесу як панацеї для демократії. Демократія потребує також щоденного плебісциту через підвищення власної обізнаності, підписання петицій, волонтерство, членство в громадських організаціях, участь у мітингах на підтримку України за кордоном тощо.

Ключові слова: виборче право, вибори, демократія, голосування за кордоном.

2024 рік називають роком виборів у світі, адже цього року в 76 державах вже відбулися чи ще мають відбутися вибори різних рівнів [1]. Так, протягом шести місяців 2024 року тривали «найбільші» у світі вибори в Індії, де близько 969 млн громадян (а це 12% населення світу) мають активне виборче право. З-поміж інших цього року відбулися: вибори до Європейського парламенту; дострокові парламентські вибори у Великій Британії та Франції; парламентські вибори у Австрії; президентські вибори у Словаччині; місцеві вибори у Польщі та окремих землях Німеччини. Гарячим видається виборчий процес у Молдові та Грузії. І звісно найбільший інтерес та обговорення пов'язані з президентськими виборами у США.

Наприкінці жовтня 2023 року та наприкінці березня 2024 року в Україні також мали б відбутися чергові парламентські та президентські вибори відповідно. З огляду на повномасштабне російське вторгнення, у відповідності до пункту 20 частини першої статті 106 Конституції України та Закону України «Про правовий режим воєнного стану», Президентом України було видано Указ № 64/2022 «Про введення воєнного стану в Україні» [2].

У статті 19 Закону України «Про правовий режим воєнного стану» зазначається, що в умовах воєнного стану забороняється проведення виборів Президента України, а також виборів до Верховної Ради України, Верховної Ради Автономної Республіки Крим і органів місцевого самоврядування [3]. З початку повномасштабного російського вторгнення, Центральна виборча комісія України (ЦВК України), задля збереження персональних даних виборців, тимчасово призупиняла функціонування Державного реєстру виборців.

За неможливості проведення виборів під час дії воєнного стану, можливо і навіть необхідно готуватися до них. Як зазначив член ЦВК України Андрій Гевко: «Питанням перших післявоєнних виборів ЦВК займається від початку повномасштабного вторгнення. Хоча, при всій важливості даного питання, варто думати передусім про те, як виграти війну і однозначно не політизувати суспільство» [4].

Актуалізація питання забезпечення активного виборчого права для громадян України за кордоном пов'язана з великим числом наших співвітчизників, які вимушені були залишити державу через повномасштабне вторгнення. Точна інформація про кількість українських переселенців за кордоном відсутня, оскільки різні інституції використовують різні методології обрахунку. За даними Міністерства закордонних справ України (МЗС України), котрі Громадянська мережа ОПОРА отримала у відповідь на свій запит, станом на червень 2023 року за кордоном перебуває 8 млн. 177 тис. громадян України, тобто близько 20% населення нашої держави до 24 лютого 2022 року [5]. За даними МЗС України, майже половина українців перебуває лише в трьох державах: у Польщі – 22%; у Німеччині – 15%; у США – 11%. І лише 6% українців за кордоном стоять на консульському обліку [6].

Є й дещо інші цифри. Так, за підрахунками Управління Верховного комісара ООН у справах біженців (УВКБ ООН), станом на червень 2023 року в Європі перебуває 5 млн 977 тис. українських переселенців. За межами Європи – майже 362 тис. осіб. За їхніми даними, найбільше українців перебуває в Німеччині (1,07 млн), Польщі (994 тис.) та Чехії (345 тис.) [6].

І хоча не всі громадяни з цього числа є виборцями, проте можемо зауважити про значне збільшення цієї кількості. Як же забезпечити реалізацію активного виборчого права для них і чому потрібно це робити?

Міжнародні документи не наголошують на обов'язковості забезпечення політичних прав для громадян, які перебувають чи проживають за кордоном. «Міжнародна конвенція про захист прав усіх працівників-мігрантів та членів їх сімей» є єдиним документом, що певною мірою вказує на таку необхідність [7, с. 12]. Станом на серпень 2022 року Конвенцію ратифікували лише 59 держав, підписали, але не ратифікували – 11. Держави-члени Європейського Союзу теж не є підписантами цієї Конвенції. Однак, усі вони (за винятком Мальти) організовують голосування за кордоном для своїх громадян. Наприклад, Франція надає своїм громадянам за кордоном виборчі права, що є ідентичними тим, котрі мають громадяни, які мешкають у Франції. Деякі з держав застосовують ценз осілості й дозволяють голосувати лише впродовж певної кількості років після виїзду. Так, громадяни Німеччини можуть голосувати мешкаючи за кордоном упродовж 25 років, а громадяни Австралії – впродовж 6 років після виїзду за кордон. Мальта ж відшкодовує кошти витрачені на дорогу до Мальти для голосування [7, с. 19–20].

Серед підписантів вищезгаданої Конвенції відсутня й наша держава. Проте Україна організовує та проводить голосування виборців, які проживають або на день проведення голосування перебувають на відповідній території іноземної держави. Для цього ЦВК України утворює закордонні виборчі дільниці при закордонних дипломатичних установах України та у військових частинах (формуваннях), дислокованих за межами України [8].

Згідно з Постановою ЦВК України від 25 червня 2020 року № 118 було створено 102 закордонні виборчі дільниці на постійній основі, з яких 100 – у закордонних дипломатичних установах та 2 – у військових частинах (формуваннях), дислокованих за межами України (у Демократичній Республіці Конго та Республіці Сербія). При цьому у державах з великою чисельністю наших громадян було утворено по декілька виборчих дільниць, наприклад, по 4 – в Польщі, Італії та США, 5 – у Німеччині [7, с. 32].

Щоб проголосувати на виборах за кордоном, громадяни України, яким на день голосування виповнилося 18 років, які не були визнані судом недієздатними та які включені до списку виборців на закордонній виборчій дільниці, мають особисто прибути у приміщення для голосування в закордонній дипломатичній установі України з документом, що засвідчує особу. Таким чином, до закордонних виборців не висувуються жодні додаткові вимоги, як то намір повернення в Україну чи термін проживання за кордоном.

Однак відсутність додаткових цензів позитивно не позначається на кількості зареєстрованих виборців та явці виборців, що складають лише 10–15%. Так, у 2014 році явка закордонних виборців на позачергових виборах Президента України становила 15,36%, а на позачергових виборах народних депутатів України – 8,83%. У 2019 році, під час президентських та парламентських виборів в Україні, лише близько 450 тис. із 3 млн. громадян України (які перебували за кордоном та мали право голосу) було внесено до виборчих списків в закордонному виборчому окрузі. Явка виборців тоді становила 12,65% на виборах Президента України та 7,27% на позачергових виборах народних депутатів України [7, с. 22].

Отже, центральною проблемою голосування громадян України за кордоном була традиційно низька явка виборців, що пов'язана з цілим рядом супутніх проблем.

По-перше, на низьку явку впливають великі відстані до виборчих дільниць, що вимагає фінансових та часових витрат на дорогу. Так, одна з опитаних громадян України зазначила: «У Вроцлаві дільниць немає, а до Кракова проблематично їхати» [7, с. 23].

По-друге, низька явка пов'язана з великими чергами на виборчих дільницях у містах компактного проживання українців, коли нашим співгромадянам доводиться стояти в кількогодинних чергах для того, щоб проголосувати. Все це потребує налагодження додаткових

безпекових та побутових умов, як-то збільшення кількості правоохоронців, забезпечення місцями очікування, питною водою, туалетами тощо.

По-третє, низьку явку спричинює той факт, що до списку виборців за кордоном автоматично включаються лише ті громадяни, які перебувають на консульському обліку. А для тих, хто не стоїть на такому обліку, існує складна процедура реєстрації.

По-четверте, серед причин низької явки може бути демотивація виборців, що пов'язана з неможливістю (за новою виборчою системою) підтримати конкретного кандидата з регіонального виборчого списку [7, с. 22–24].

До вже існуючих викликів додалося значне збільшення громадян України за кордоном (нагадаємо, що це близько 20% населення нашої держави у порівнянні з періодом до 24 лютого 2022 року).

Чому ж Україні потрібно й надалі забезпечувати можливості для реалізації активного виборчого права для громадян за кордоном? З одного боку, це зміцнить їхні зв'язки з батьківщиною та стимулюватиме повернутися назад в Україну. З іншого боку, це буде свідченням легітимності новообраної влади та готовності стати частиною ЄС [7, с. 27]. Також це забезпечить представлення інтересів жінок, адже саме ця категорія становить більшість з числа тих, хто вимушено опинився за кордоном. За даними ООН, 85% опитаних є жінками. Їх інтеграція у суспільства держав теперішнього перебування згодом може призвести до значного відтоку чоловічого населення України – для «возз'єднання сімей». Наразі достеменно не відомо, скільки чоловіків теж забажають емігрувати, якщо матимуть таку можливість [6].

Якщо голосування під час перших післявоєнних виборів буде відбуватися, як і попередньо, в дипломатичних установах, то існуючі наразі 102 закордонні виборчі дільниці не зможуть прийняти всіх охочих проголосувати. Членкиня ЦВК України Вікторія Глушенко зауважує, що наявний потенціал МЗС України дозволяє відкрити ще 100 виборчих дільниць, а їх потрібно близько тисячі [9].

З огляду на вище зауваження, виборча система України потребуватиме певного реформування заради максимального залучення до голосування великої частки громадян, які опинилися за кордоном.

По-перше, існує необхідність переходу від пасивної до активної реєстрації виборців. За пасивної реєстрації виборців, останні включаються до списку виборців автоматично на основі даних періодичного поновлення Державного реєстру виборців. За активної реєстрації, виборці самостійно мають подати заяву про бажання проголосувати за кордоном із зазначенням адреси проживання, номера телефону та електронної пошти.

Експерти зауважують, що активна реєстрація дасть можливість ефективно витратити кошти на друк виборчих бюлетенів, оскільки значна кількість виборців, котрі перебувають на консульському обліку та включаються до списку виборців, потім не з'являються на вибори. Також активна реєстрація зробить виборчий процес більш інклюзивним, оскільки виборці з інвалідністю у відповідній заяві зможуть вказати конкретні потреби у розумному пристосуванні. Однак потрібно буде провести відповідну інформаційну кампанію про зміну способу реєстрації, адже, за звичкою, більшість очікуватиме побачити себе у списку виборців автоматично [7, с. 13–14].

По-друге, поряд із зміною способу реєстрації виборців, існує необхідність запровадження альтернативних способів голосування для закордонних виборців. Серед таких альтернатив:

- голосування поза межами дипломатичних установ;
- голосування поштою;
- Інтернет-голосування.

Подібним до персонального голосування у дипломатичних установах є голосування на виборчих дільницях, що утворені поза дипломатичними установами. Таке голосування ще називають розширеним персональним голосуванням. Однією з переваг розширеного персонального голосування є його зрозумілість, оскільки процедурно день голосування не відрізнятиметься від довоєнного. Інша перевага – прозорість, адже за процесами голосування та підрахунку голосів можливе незалежне спостереження. Крім того, цей спосіб не потребує внесення змін до Конституції України.

Серед недоліків такого способу голосування є його дороговартісність та складнощі з адміністрування, оскільки виникають потреби:

- отримання дозволів від центральної та місцевої влади на відкриття таких дільниць у певній державі і не всі держави готові надати такі дозволи;
- створення додаткового числа виборчих комісій та навчання їх членів;
- логістичне й безпекове забезпечення виборчих матеріалів та суб'єктів виборчого процесу правоохоронними органами чи то з боку України, чи то з боку іноземної держави [7, с. 15].

Прикладами держав, що практикують розширене персональне голосування є: Туреччина, котра має численні локації у Німеччині; держава Кот-д'Івуар, котра має кілька локацій у Франції; держава Кабо-Верде, котра має кілька локацій у Лісабоні; Домініканська Республіка, котра має 80 локацій у Нью-Йорку; Болгарія, котра має кілька локацій у Стамбулі; Угорщина та Молдова, котрі мають локації у Румунії. Додаткові виборчі дільниці поза межами дипломатичних і консульських установ було створено у 14 державах під час перших післявоєнних виборів в Іраці в 2005 році (наприклад, для цього у Лондоні на три дні було орендовано стадіон Вемблі) [7, с. 61–62].

Окрім розширеного персонального голосування, Україна може розглянути варіант впровадження дистанційного голосування для виборців за кордоном, зокрема поштового голосування.

З одного боку, поштове голосування дозволило би:

- забезпечити доступність виборчого процесу не лише тих, хто живе у столиці чи великому місті з консульством, а для всіх закордонних виборців;
- віднести закордонних виборців до відповідних виборчих округів в Україні та надати їм відповідний виборчий бюлетень;
- організувати спостереження за підрахунком чи перерахунком голосів, оскільки поштове голосування має паперовий слід;
- уникнути необхідності створення сотні нових виборчих дільниць та навчання членів комісій;
- уникнути потреби отримання дозвільних документів від інших держав.

З іншого боку, впровадження поштового голосування для закордонних виборців потребує:

- координації зусиль між дипломатичними установами, МЗС України, ЦВК України, поштовими операторами, підприємствами, що виготовляють виборчі бюлетені тощо;
- належних соціально-економічних умов, що унеможливають підкуп виборців та подвійне голосування;
- змін строків виборчого процесу і відповідно змін до Конституції України у частині легалізації дочасного голосування;
- альтернативних варіантів голосування, зокрема персональне голосування в дипломатичних установах, з огляду на відсутність серед виборців довіри до поштової служби;

– забезпечення безпеки виборчої пошти від підробки, викрадення, навмисного чи ненавмисного знищення;

– запровадження активної реєстрації виборців з актуальними адресами проживання та телефонними номерами [7, с. 14–16, с. 72, с. 80–81].

Інтернет-голосування є іншим можливим способом дистанційного голосування на майбутніх виборах. Щодо світового досвіду, то Інтернет-голосування проводиться під час загальнонаціональних виборів за кордоном у Вірменії, Естонії, Франції, Намібії, Новій Зеландії, Мексиці. Однак деякі держави, як то Нідерланди та Норвегія, з міркувань безпеки відмовились від впровадження Інтернет-голосування після пілотних випробувань [7, с. 82–83].

Діджиталізації виборчого процесу має як свої переваги, так і виклики.

Серед переваг Інтернет-голосування виокремлюють:

– зручність, адже проголосувати можуть ті виборці, яким логістично чи фізично важко дістатися до виборчих дільниць або які не мають постійного місця проживання за кордоном, де вони можуть отримувати пошту;

– можливість віднести виборців до їх виборчих округів в Україні і надати відповідний виборчий бюлетень;

– легкість щодо адміністрування, без потреби значної підготовки та координації зусиль різних суб'єктів виборчого процесу;

– можливість здійснення волевиявлення в ті ж самі часові проміжки, що й у випадку голосування на дільниці (з 8.00 до 20.00 години за місцевим часом перебування).

Серед викликів голосування через Інтернет зауважують:

– потенційні кібератаки та забезпечення фізичної безпеки серверів;

– перевантаження серверів та негаразди у системі;

– збереження даних під час перебоїв у електропостачанні (наприклад, Пакистан відмовився від Інтернет-голосування з огляду на постійні відключення електроенергії);

– виключення з виборчого процесу громадян без гаджетів чи доступу до Інтернету, а також громадян з низьким рівнем цифрових навичок;

– відсутність гарантій свободи від примусу та забезпечення таємниці голосування;

– відсутність гарантій від зовнішнього втручання у результаті виборів;

– відсутність паперового сліду для проведення незалежної перевірки результатів голосування, звідси – недовіра та невизнання легітимності обраної влади [7, с. 16–18, с. 83, с. 89].

Окрім цього, запровадження Інтернет-голосування в Україні потребуватиме внесення змін до виборчого законодавства та Конституції України у випадку забезпечення можливості голосування через Інтернет достроково чи протягом щонайменше п'яти днів.

Також існує потреба в надійному інструменті електронної ідентифікації виборця як громадянина, що має виборче право. Наприклад, в Мексиці існує двофакторна аутентифікація з допомогою номера мобільного телефону, а в Естонії використовується цифровий підпис, що вбудований в ID-картку. Усе це також вимагає фінансових витрат з виготовлення карток виборців чи смарт-ID з ключами ідентифікації [7, с. 84–85].

Приблизна вартість розробки системи для Інтернет-голосування з одноразовим паролем може становити: 10–15 млн доларів США для 10 млн. виборців; 24–36 млн. доларів США для 30 млн виборців. А з біометричною аутентифікацією через смартфон – 12–18 млн доларів США для 10 млн. виборців та 29–46 млн. доларів США для 30 млн. виборців [7, с. 88].

Цифровий світ є наразі доконаним фактом. Ми працюємо, навчаємось, відпочиваємо завдяки цифровим технологіям. Однак експерти застерігають від поспішного та

неправильного використання новітніх технологій у виборчому процесі, що може загрожувати демократії в Україні [7, с. 89].

На нашу думку, яку б із перспектив щодо забезпечення права голосу громадян України за кордоном не було обрано (персональне голосування, розширене персональне голосування, Інтернет-голосування, голосування поштою чи певне поєднання), центральним завданням постає формування довіри до виборчого процесу та обрання легітимної влади. Для цього, по-перше, необхідно провести належне інформування та політичну агітацію серед закордонних виборців. Членкиня ЦВК України Вікторія Глушенко з цього приводу зазначила, що оскільки в Європі діє заборона на політичну таргетовану рекламу, оплачену з-за кордону, то політичним партіям буде набагато складніше, достукатися до виборців ніж, наприклад, ЦВК здійснювати загальне інформаційне забезпечення виборів. По-друге, необхідно забезпечити комплекс безпекових заходів під час виборчого процесу, у тому числі безпеки від «невидимих агентів-спостерігачів» [9]. Як зауважила голова правління громадянської мережі ОПОРА Ольга Айвазовська: «Будь-яка людина може бути інкорпорована в міжнародну місію [зі спостереження за виборами], будучи агентом Російської Федерації. Це просто об'єктивна реальність» [10].

Принцип виборності є одним з центральних для демократичного режиму. Він засвідчує, що влада це не приватна власність у руках певного лідера та його оточення, а лише тимчасова функція. Проте принцип виборності не варто абсолютизувати, демократія – це не вибори раз у чотири чи п'ять років. Спостерігачі зауважують, що лише у 43 з 76 держав, вибори можна вважати вільними та чесними [1]. Не все, що називається виборами є виборами. «Вибори» у Російській Федерації, Білорусі, Північній Кореї тощо це лише назва без жодного сутнісного наповнення. Такими псевдовиборами нівелюються принципи вільного, загального, рівного, прямого виборчого права та таємного голосування, котрі є визначальними для демократії.

Так, демократія потребує виборів, а громадяни України як всередині держави, так і за кордоном повинні мати можливість для реалізації права голосу. Поряд з цим, демократія потребує щоденного плебісциту через підвищення власної обізнаності у суспільно-політичному житті, через створення чи підписання петицій, через подання запитів на доступ до публічної інформації, через членство в громадських організаціях та політичних партіях, через волонтерство, через участь у мітингах на підтримку України за кордоном тощо. Отже, не варто чекати закінчення воєнного стану і початку виборчого процесу як панацеї для демократії, уже зараз можна діяти. Тімоті Снайдер зауважив: «[...] набагато корисніше сприймати демократію як дієслово, а не як іменник. Граматично це – не вірно, але, думаю, ви розумієте суть сказаного. Демократія це те, що Ви робите. Це те, за що Ви берете на себе відповідальність» [11]. У протилежному випадку, нічогонероблення протягом міжвиборчого процесу загрожують знівелювати всі здобутки найчесніших виборів.

Список використаної літератури

1. This year will see more elections than ever. But don't call it a win for democracy. URL: 2024 will see more elections than any other year in history. Many will be unfair. (дата звернення 26.10.2024).
2. Указ Президента України №64/2022 «Про введення воєнного стану в Україні». URL: <https://www.president.gov.ua/documents/642022-41397> (дата звернення 27.10.2024).
3. Закон України «Про правовий режим воєнного стану». URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/389-19?find=1&text=%D0%B2%D0%B8%D0%B1%D0%BE%D1%80%D0%B8#w1_1 (дата звернення 27.10.2024).

4. Це один з інструментів повернення українців додому – член ЦВК про післявоєнні вибори. URL: Це один з інструментів повернення українців додому – член ЦВК про післявоєнні вибори | Новини | Українське радіо (дата звернення 26.10.2024).
5. Через повномасштабне вторгнення Росії за кордоном перебуває близько 20% українців – дослідження ОПОРИ. URL: Через повномасштабне вторгнення Росії за кордоном перебуває близько 20% українців – дослідження ОПОРИ (дата звернення 26.10.2024).
6. Кількість українців та їх міграція за кордон через війну – дослідження Громадянської мережі ОПОРА. URL: Кількість українців та їх міграція за кордон через війну – дослідження Громадянської мережі ОПОРА (дата звернення 26.10.2024)
7. Звіт за результатами технічної оцінки процесу організації Україною голосування за кордоном. Версія 1. IFES Україна, Січень 2023. URL: <https://ifesukraine.org/wp-content/uploads/2023/07/ifes-ukraine-ocv-technical-assessment-report-d1-ukr-april-2023-v7-1.pdf> (дата звернення 26.10.2024).
8. Виборчий кодекс України. Стаття 31. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/396-20#n214> (дата звернення 26.10.2024).
9. Вибори в Україні можливі мінімум через 6 місяців після завершення воєнного стану – ЦВК. URL: Вибори в Україні можливі мінімум через 6 місяців після завершення воєнного стану – ЦВК | Новини | Українське радіо (дата звернення 27.10.2024).
10. Агенти Кремля під виглядом спостерігачів з ЄС, післявоєнні вибори та підготовка до них. URL: Агенти Кремля під виглядом спостерігачів з ЄС, післявоєнні вибори та підготовка до них (дата звернення 26.10.2024).
11. Timothy Snyder. Is democracy doomed? The global fight for our future. URL: https://www.ted.com/talks/timothy_snyder_is_democracy_doomed_the_global_fight_for_our_future/transcript?hasProgress=true&subtitle=en&delay=1m (дата звернення 26.10.2024).

CHALLENGES AND PROSPECTS FOR ENSURING ACTIVE VOTING RIGHTS FOR UKRAINIAN CITIZENS ABROAD DURING THE FIRST POST-WAR ELECTIONS

Iryna Liashchenko

*Taras Shevchenko National University of Kyiv,
Faculty of Philosophy, Department of Politology,
Volodymyrska Str., 64, 01033, Kyiv, Ukraine
<https://orcid.org/0000-0001-5444-3470>*

Inna Tukalenko

*Taras Shevchenko National University of Kyiv,
Faculty of Philosophy, Department of Politology,
Volodymyrska Str., 64, 01033, Kyiv, Ukraine
<https://orcid.org/0000-0003-4169-6457>*

Viktoriia Petrenko

*Taras Shevchenko National University of Kyiv,
Faculty of Philosophy, Department of Politology,
Volodymyrska Str., 64, 01033, Kyiv, Ukraine
<https://orcid.org/0000-0001-5348-1803>*

Focus has been made on the fact that elections in Ukraine are prohibited under martial law. Despite this, our country needs to get prepared for the first post-war elections. Ensuring active voting rights for Ukrainian citizens abroad is an urgent task, as a large number of our people had to leave Ukraine due to the full-scale invasion. The figures range from 6 million to 8 million Ukrainian citizens who are currently abroad. It's about 20% of the population of our country compared to the figures before February 24, 2022.

It is emphasized that international documents do not require countries to hold elections for their citizens abroad, but most countries do so. The possibility of expressing the will of Ukrainian voters abroad should also be ensured. This will strengthen their ties with their homeland, encourage them to return to Ukraine, and confirm the legitimacy of the newly elected government.

It has been found out that in order to attract a large share of citizens abroad to vote, Ukraine's electoral system will require certain reforms. First, there is a need to move from passive to active voter registration when voters themselves apply for a vote. Second, there is a need to introduce alternative voting methods for voters abroad. These include: extended personal voting; Internet voting; voting by mail, or some kind of their combination.

According to the authors, no matter which prospect is chosen, the central task is to build trust in the electoral process and elect a legitimate government. To do this, those involved in the electoral process should provide for proper information and political campaigning among voters abroad. Furthermore, it is necessary to ensure a set of security measures.

It is emphasized that democracy needs elections, and Ukrainian citizens should have the opportunity to exercise their right to vote. However, we should not expect the end of martial law and the start of the election process as a cure-all solution for democracy. Democracy also requires a daily plebiscite by way of raising one's own awareness, signing petitions, volunteering, membership in NGOs, participation in rallies in support of Ukraine abroad, etc.

Key words: voting right, elections, democracy, voting abroad.